Speculum ecclesie vna cum speculo sacerdotum.

UVA. BHSC. IyR_241_4

UVA. BHSC. IyR_241_4

Domini hugonis primi cardinalis ordinis predicatorum tractatus amantissim⁹ qui Speculum ecclie inscribitur incipit feliciter

¶ De numero ordine ꝛ significatione sacerdotaliū vestium

¶ Rubrica prima

Dicit apostolus ad epheseos. vi. Induite vos armaturam dei vt possitis stare aduersus insidias dyaboli Hec armatura est vestis sacerdotalis significatiua septemplicis virtutis representatiua septem vestiū xpi quib⁹ indutus fuit tēpore passionis. Primum ergo vestimētum quo induitur sacerdos est amict⁹ quo caput tegit͛. significās salutez que ꝑ fidez tribuit͛. De hoc apl's ad ephe. vi. Galeā salutis assumite ꝛ repñsentat illud coopertoriū quo velabant iudei faciem xpi dicentes Luc. xxij. et Math. xxvi. Prophetisa nobis xpe quis est qui te percussit. Secūdum vestimētuz quo tegit͛ corp⁹ a sursum vsq₃ ad deorsum est vestis alba qua sacerdos induit͛ ꝛ significat spem que ex gratia ꝓuenit ecclesie sursum ꝛ ex meritis ecclie deorsum. De hoc dicit apl's ad Romanos viij. Spe enim salui facti sum⁹. Hoc representat vestem in qua illusit herodis xpm Luc. xxiij. Tertium vestimētū quo sacerdos induit͛ est corrigia vel singulū. Per hāc significat͛ iusticia cui⁹ duo sunt brachia inter se cōstringentia sc₃ declinare a malo operari bonum. De hoc ysaie. xi. Et erit iusticia cingulū lumborum eius. Hec corrigia representat flagelluz quo pylatus cecidit xpm ioh. xix. Quartum vestimentū quo sacerdos induitur est manipulus qui in leua ponit͛ per quem fortitudo designat͛ qua cōtra aduersa debellatur. De hoc dicit apostolus. Fortitudo et virtus retrahens impet⁹ aduersitatis. item manipulus repñsentat funez quo ligat⁹ fuit iesus a iudeis cōprehensus vñ Joh. xviij Cōprehenderūt et ligauerūt eū. Quintū vestimētū quo sacerdos induit͛ est stola presbiteri orariū dyaconi qđ habz duo brachia pendenda. que significant prudētiam ꝛ tēperentiā vnde apl's. Titū. ij. Sobrie ꝛ pie viuam⁹ in hoc seculo. Hec stola representat ligamētum quo fuit ligatū iesus ad columnā. Sextum vestimentū quo sacerdos induit͛ est casula per quā significat͛ caritas. Nam sicut casula cōtegit cetera vestimēta sic caritas cooperit multitudinē peccatorum. Hec casula repñsentat purpureū vestimentū quo milites circūdederūt ihesum Johā. xix. Veste purpurea circūdederunt eum.

UVA. BHSC. IyR_241_4

Iso numero ordine τ significatõe sacerdotalium vestium nunc videndũ est qͥliter ad altare ascendendũ est. Dicitur enĩ. iij. Regũ. vij. ꝙ salomon facit altare eneũ. et in Exodi. xxxv. moyses fecit labium eneum de speculis mulierũ in quo lauabant se sacerdotes in introitu tabernaculi. In labio eneo sonoro significaẗ ꝓfessio in altari eneo mẽtis amaritudo in speculis mulierũ vite sctõꝝ cõsideratio. Sacerdotes vero anteꝙ ad altare veniant per ꝓfessionẽ se abluãt per amaritudinem mẽtis se purgent ꝑ consideratiõnẽ vite sanctoꝝ se informent. De primo ysaie. lij. Mũdamini qui fertis vasa dñi. De scdo in ep̃la ad. Cor̃. v. Expurgate vetus fermentũ. De tertio ad. Heb. xij. habentes deponam⁹ omne pondus vt nõ circundet nos pctm̃. Cum ergo venerit sacerdos ad altare vestimentis suis indutus inclinet deuote dicendo orõnem

Eus qui de indignis dignos facis de iniustis iustos de peccatoribus scõs mũda cor τ corp⁹ meũ ab omni ꝯtagione τ sorde peccati et fac me dignũ et strenuũ sanctis altarib⁹ tuis ministrum τ ꝯcede vt in hoc altari ad quod indignus accedo meum votum atqꝫ sacrificiũ tibi sit acceptabile. mihiqꝫ et omnib⁹ pro quib⁹ offero te miserãte proficiat ad salutem per xp̃m dominũ nostrũ. hanc orationem dicere debet cum silentio et cum erexerit dicat. Confitemini dño τc. Ego reus τ indignus confiteor deo τc. Respondetur a choro τ ministris. Misereatur tui omnipotẽs τc. Et post Confiteor dicat sacerdos iterũ. Misereatur vr̃i τc. Absolutionem τc. Semꝑ in vno loco ante altare stans dicat preces subsequẽtes. De⁹ tu cõuersus viuificabis nos τc. Ostẽde nobis τc. Domine exaudi orationem τc. Oremus. Aufer a nobis quesum⁹ domine cunctas iniquitates nostras vt mereamur puris mentib⁹ introire ad sancta sanctorum. Cum erexerit se osculetur primo dyaconũ et post ea subdyaconum dicendo. Habete pacis osculũ vt apti sitis sacrosancto altaris dñi ministerio deinde osculeẗ tectũ supra altare si habeatur. τ si nõ habeatur osculetur altare in medio altaris. Sequitur tunc. Sit nomẽ dñi benedictum Ex hoc nũc τc. Adiutoriũ nostrũ τc. Hoc pacto sequitur itroitus misse sed quia dicit ap̃ls ad. Titũ. ij. Obsecro τc. ideo primo oportet fieri obsecrationes secundo orationes. Tertio postulationes quarto gratiarũ

UVA. BHSC. IyR_241_4

actõe s Ideo tota missa distinguit seu diuidit in q̄ttuoꝛ ptes Pꝛia pars misse ē ab introitu vsq̄ ad Te igit ꝛ hec vocat obsecratiões secunda a Te igit vsq̄ ad Pater nr̄. ꝛ hec vocatur oꝛones. Tertia pars ē a pater noster vsq̄ ad collectas. et hec vocatur postulatiões Quarta ps vsq̄ ad Ite missa ē. ꝛ hec vocat graꝝ actões De pꝛia parte misse dicendum est. Pꝛimo eius initiũ est introitus ꝛ hoc significat vocatiua sanctoꝛum pꝛophetaruꝫ desideria patrum desiderantium filiũ dei incarnandum in cuius rei signum in pꝛima dominica aduentus dñi cantat ecclesia istum introituꝫ. Ad te leuaui et versiculũ. Uias tuas ꝛc. cum Gloꝛia pr̄i ꝛc. quod designãt opera eoꝝ Triplicatur aũt introitus in diebus festiuis in laudem trinitatis. ꝛ dicitur semel in vigilia cum gloꝛia in laudem incarnationis. dicitur eñi in diebus alijs bis in laudeꝫ diuine ꝛ hũane nature que in psona filij sunt vnite sed sciendum est ꝙ in q̄busdã diebus festiuis dr̄ introit⁹ pfecte. ꝛ in pfecte pꝛio q꞉ pfecte eccl'ia deũ laudat pfecta laude sc'do dr̄ in pfecte quia impfecta est oïs laus vite tertio modo dr̄ perfecte q꞉ pfecta est laus patrie

De kyrie eleison

Equitur kyrie eleison. quod triplicat ꝓpter laudeꝫ trinitatis. Et pꝛio dr̄ ter kyrie eleison in laudẽ pr̄is. sc'do dicit xp̄e eleison ter in gl'iaꝫ filij. ꝛ tertio dr̄ kirie leison i honoꝛẽ spūs sancti. dr̄ aũt nonies ꝓpter nomẽ oꝛdnis angl'oꝝ. ꝛ ē notãdũ ꝙ tres lingue in missa. .i. deum laudãt scꝫ greca latina hebꝛea Greca est eñi cum dr̄ ter kyrie eleison. kyri. eñi idem est ꝙ xp̄s el deus. leys miserere nobis. vnde kyrie eleison tantum sonat. O chꝛiste deus miserere nobis Hebꝛea lingua est alleluya q꞉ allelu. tantũ sonat quantum laudare in latino. ya inuisibilem et hec interpꝛetatie ponit ab august. in glosa psalteri. Amen interpꝛetatur fiat ꝛ hoc cum dicit Per omnia secula seculoꝝ. Item interpꝛetatur vere. vt in euangelio amen dico vobis. Latina lingua vt oꝛationes. et hoc post kyrieleyson

De gloꝛia in excelsis deo

Equitur gloꝛia in excelsis deo que est laus angeloꝛum et sic cantauerunt in natali domini Et debet dici in media altaris. quia angelus qui pastoꝛibus natiuitatem domini nunciauit dixit. Luce .ij. Ecce euãgeliso vobis

gaudium magnum quod erit omni pplo. Sacerdos vero dicēs Gloria in excelsis deo gerit vices illius angeli. Chor⁹ respondēs gerit personam illius multitudinis de qua dicitur ibidem. Facta est multitudo laudantiū deū ⁊ dicentiū Gloria in altissimus per qd̄ representantur misticia verum patrum expectantium incarnatio=nem dei Cantatur autem alleluya non gloria quia habebant spem liberationis De expectatione dr̄in ysa. xxvij. Expectate eū ⁊c. De spe liberationis dicit in ps. In te sperauerūt patres nostri ⁊ libe=rasti eos Item est sciendū ꝙ cantica leticie sicut. Alleluya. ⁊ Glo ria i excelsis deo nō cātantur a septuagesima ⁊ dixerunt quomodo cātabim⁹ cāticū dñi in gl'ia i terra aliena. postea in excelsis deo vtit se presbiter ad populū dicens Dñs vobiscum ⁊ de Ruth. ij. sumptū est. Boos enim salutauit messores dicens dominus sit vobiscum id est dominus sit vobiscū. i. petitionibus vestris det effectum epi scopus aūt dicit. Pax vobis quia est spiritualis vicarius christi qui hoc verbum discipulis suis dicit iohan xx. Sensus est in presenti detur nobis pax peccatoribus in futuro pax eternalitatis de his duobus iohan xiiij. Pacem relinquo vobis. pacem meā do vobis Chorus respondet. Et cum spiritu tuo quod sumptū ē a paulo ad. Titum Et est sensus. Domin⁹ qui est in ore tuo est. sit in corde tuo postea dicit sacerdos Oremus in signū ꝙ dominus dixit discipl'is suis scilicet Orate ne intretis in temptationem. Deinde intendit sacerdos orationi que semper terminatur in nomine filij. quia non valet oratio que non fit in nomine mediatoris. Et notandū est ꝙ omnis oratio dirigitur ad patrem vel ad filium nulla autē ad spi ritumsanctum. Et hec est ratio quia spiritussanctus est donum et a dono nō petit͛ donum. sed a largitore doni Petitur autē a patre vel a filio cum spiritussanctus ab vtroqꝫ procedat. vnde ad patrem et filium dirigitur simul oratio tanꝙ ad datorem. sed non ad spiri=tumsanctum quia est donum Item notādum ꝙ si dirigatur oratio ad patrem in qua fit mentio de filio tunc debet dici per eundē ⁊ in illa orōne Deus qui de beate marie vginis. Si aūt dirigatur orō ad fiūm tunc debet dici. Qui viuis et reg. vt in ista orōne deus q̄ virginalem aulam. Si vero in fine orationis qui dirigitur pr̄i fiat mentio de filio tunc debet dici Qui tecum viuit et reg. vnde vers⁹ Per dñm dicas cum patrem presbiter oras. vt ibi Concede nos

UVA. BHSC. IyR_241_4

famulos tuos. Si christum memores per eundē dicere debes. vt bi Deus qui de beate marie virginis vtero per eundem. Si christo loqueris qui viuis dic quoqꝫ p̄ri. Qui tecū cū sit collecte finis in ipso id ē christo. vt ibi De⁹ qui v̄ginalem aulam btē marie v̄ginis in qua habitare τ etiam Mētes nr̄as q̄sum⁹ dn̄e τc. vsqꝫ sicut tu⁹

De epistola

Finita orone sequitur ep̄la que significat doctrinā apostoloꝝ τ elegāter precedit oro q: legit̄ Luce x. Rogate dn̄m messis vt mittat operarios in messem suā Legit̄ enī ep̄la qn̄qꝫ de ep̄lis pauli qn̄qꝫ d̄ cronic̄ qn̄qꝫ de actib⁹ aploꝝ τ de apocal̄ de parabolis vero salomōis nūq̄ τ de pphis nunq̄ nec qn̄qꝫ libris moysi quia in illis promittebant̄ tēporalia in cuius rei signum lectiōis terminantur in graue accentū In nouo testō sp̄ualia promittunt̄ et eterna in cuius rei signuꝫ euangelium et epistola terminātur in accentum acutum

De responsorio

Post epistolam sequit̄ rn̄sorium quod ptinet ad opera actiue vite τ bene congruit hoc nomen responsorium actioni. q: opa respōdent̄ p̄dicationi voca autem a q̄bus dam graduale seu gradale eo q̄ significat gradū virtutis iuxta illud Administrate in fide virtutē. in virtute scientiam in scientia patientiam in patientia pietatem in pietate fraternitatis amorem in fraternitatis amore caritatem

De alleluya

Post responsorium sequitur alleluya. significans gaudium ineffabile qd̄ ecclesia dei h̄ꝫ in laude dei post alleluya sequit̄ versus qui significat opationē que dꝫ coniungi laudi q: deū nō bene laudat qui bene opari cessat. alleluia repitur cū neuma. τ significat laudem patrie. significat autē per ꝯsequētiaꝫ. i. per neuma. vnde in antiq̄s sequētijs sunt v̄ba incognita q: ignotus ē nobis mod⁹ laudandi deū in patria de tractatu. Notādū qd̄ in dieb⁹ ieiunioꝝ sicut in q̄dragesima cātat̄ tractatus ꝓ alleluia in quo notat̄ lōga expectatio sanctoꝝ patrū τ iudeorum captiuoꝝ afflictio designatur

De euangelio

Post sequr euāgelium qd̄ lectur⁹ diacon⁹ sumit libꝝ de altari in quo significatur q̄ euāgeliuꝫ est verbum dei quod per altare significatur secundum istud. Exo. xx. Altare de terra facietis mihi. Diaconus autem inclinat ipsum super sinistrum hume

UVA. BHSC. IyR_241_4

rum in quo significatur q̄ p̄dicatio xp̄i de gētili populo trāsijt ad iudeā. ysa. xx. In diebus illis saluabitur iuda. in quibusdam locis crux precedit euangeliū in signū q̄ predicator debet sequi crucifixum. vnde dominus dixit petro. Sequere me. Joha. xxi. precedūt autem duo cerei q: predicatores debent hr̄e noticiam vtriusq̄ testamenti. precedit etiam q̄nq̄ vnus per q̄ significatur q̄ iohānes ante christum missus ē et thuribulum cum thure significat orōnez cum deuotione quā tunc maxie debet habere q̄libet fidelis in audiendo v̄bum dei vel diuinum sermonē. Debet autē in alto legi quia doctrina euangelij om̄s alias debz p̄cedere vnde ap̄lus ad hebreos. vi. Lex neminē duxit ad pfectionem euāgelium autem operatur salutem omni crediti. sz notandum. q̄ subdyacon⁹ ferens puluinar ante diaconum. in ipso facto representat q̄ dignus est operarius mercede sua. math. x. ap̄lus pri. ad cor̄. ix. si spiritualia vobis seminamus nō est mirum si temporalia vestra metamus. Quod autez subdiacon⁹ librum ꝛ puluinar reportat significat q̄ predicator dz in bono opere vitam suaz deo offerre vnde ad Colocen. ix. Omne quodcūq̄ facitis aut in verbo aut in opere omnia in nomine ihesu facite. Dyaconus autem volens legere euāgeliū primo salutat populum dicens. dn̄s vobiscū in quo significat se orare pro eis vt dominus sit cum eis in quo reddit eos attentos in audiendo verbuz dei. Chorus respondet Et cū spiritu tuo. ac si diceret tecum sit addicendum deinde dyaconus facit signū crucis in libro ac si diceret crucifixū predico. vnde ap̄ls ad Cor̄. v. Nam dicam nescire inter vos ihesum xp̄m ꝛ hunc crucifixum. i. predicam⁹ vobis crucifixuz deinde facit crucem in pectore ac si diceret crucifixuz credo vnde ap̄lus ad Cor̄. i. Nā dicam nescire inter vos nisi ihesuz xp̄m crucifixū. Tertio autem facit crucem in fronte ac si diceret nō erubesco crucifixum vnde ap̄lus ad Gala. vi. Mihi autē absit gloriari nisi in cruce domini nostri. debz esse in alto legi ad aquilonem quia predicatur infidelibus vnde ysa. xliij. dicam aquiloni ꝛc. per hoc significatur q̄ armari esse debemus doctrina euāgelica contra dyabolum per aquilonem significatū vnde Cantic. iiij. Surge aquilo veni auster pfla ortū meū ꝛc. Audiētes debent em̄ stare q̄si parati ad preliū pro fide xp̄i seruāda vn̄ Luce xxij. Qui nō hz gladiū vendat tunicā ꝛ emat eū. item debet ponere baculos q: dr̄. Math. v. Qui

percusserit te in maxillam prebe ei et aliam dr autem pro amatoribus huius mundi recedere qr dicitur. Hier. xvij. Maledictus homo qui cōfidit i homie. item lecto euāgelio debent se signare ne diabol⁹ a cordibus eorum semen verbi dei surripiat. vnde in euangelio. Luce. viij. Vobis datum est nosse misteriū verbi dei. Postea illis qui sunt in choro ostenditur clausus quia sequitur ibidem. Ceteris autez in parabolis. de sacerdote legit. ij. Malach. ij. Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legē exquirūt de ore eius

Unc incipit credo in vnū deū. in quo significatur q ea debemus credere que audiuimus in euangelio predicare vnde apl's ad Rom. x. Fides ex auditu. auditus aūt per verbum dei. Postea vertit se sacerdos ad populū mouens eum ad orandum & dicit. Oremus in signū q christus dicit discipulis suis Luce. xxij. Orate &c. Tunc incipit chorus offertorium in quo significat se cōsentire fidei & oroez sacerdotis Post hoc sacerdos volens ministrare accipit hostiaz que debet esse panis tritici. Unde versus. Hostia si munda sit candida sitqz rotūda Azima de tritico sit integra dignaqz scripto. secūdum q dominus comparauit se grano frumenti cadenti in terra. Item accepit vinum in signū quod christus fuit pro nobis racem⁹ in torculari crucis pressus. Unde in ysaia. lxij. Uestimenta tua sunt sicut calcantiū in torculari. deinde accipit aquam que in tanta quantitate debz apponi vt a vino valeat absorberi in signuz q ecclesia debet incorporari christo nō christus ecclesie vnde dicit Augustinus. Non mutabis me in te sicut cibū carnis tue. sz tu mutaberis i me In pane corpus christi designatur. In vino designatur sanguis. In aqua populus representatur. vnde aposto. ad Philip. xvi. Aque multe populi multi. Item per hoc q sacerdos post offertoriuz lauat manus suas significatur munditia mentis et corporis quā debet ministrator tanti sacramenti vn ysa ie primo dicitur lauamini & mundi estote Postea datur thus in quo significatur quod deuotōez debz hre homo in orādo deum Hieremie. xviij. Maledict⁹ homo qui facit opus dei negligenter Et sciendum est q hec pars de qua dictuz ē solebat in primitiua ecclesia appellari cathecuminorum vnde dyaconus lecto euangelio solebat clamare Exite cathecumini quia sacerdos secretū incipit & ratio huius fuit quia illi erant absqz sacra-

UVA. BHSC. IyR_241_4

mento baptismi quod fundamentū cuiuslibet sacramenti est
Post hoc dicit sacerdos inclinato capite añ altare. In
spiritu humilitatis ꝛc. qđ sumit de. iij. Danielis. Po
stea eleuato capite eleuat versus altare ꝛ osculatur illđ
insignū ꝙ p'passionē christi recōciliati sum⁹ postea ver
tit se sacerdos ad populū secreto dicēs Orate pro me fratres ꝛ e
go pro vobis ꝛ ibidē ego ꝓ te rogaui patrē meū in quo significa t
ecclesiā fuisse de iudeis. Sacerdos dicit secretū quod est iuxta nu
merum oronum ante epistolā pmissaꝝ. Dicit aūt ea secrete qꝛ chri
stus secrete orauit vt dr Math. xxvi. Pater nisi fieri pōt trāseat a
me calix iste Finitis secretis sequit Per omnia secula seculorum
in quo designatur ꝙ post suscitationē lazari christus aperte pdica
uit Post hoc salutat populum dicēs. Dñs vobiscū ꝛ mouet mētes
habere ad diuina cū dicit. Sursum corda post ea dicit pfationem
que sic appellat qꝛ pcedit principale sacrificiū. Sūt aūt decem pre
fatiōes canonice. prima de trinitate. secunda de natiuitate. tertia
de quadragesima. qrta de cena dñi. quita de cruce. sexta de resur
rectiōe. septima de ascensione. octaua de spūssancti missione nona
de beate virgine. decima de apostolis. In fine aūt prefatiōis orat
sacerdos vt laus sua angeloꝝ laudibus societur Chorus aūt cātat
sanctus. sanctus sanctus. ostendens se cōformari angelis ꝛ sumi
tur de ysa. vi. vsqꝫ ad illū locū. Osāna in excelsis qđ sumit de Mat.
xx. dicitur autem ter sanctus ꝓpter psonaꝝ trinitatē. et semel dñs
propter essenti e vnitatem Osanna id est obsecro salua.

De secunda parte misse

Iso de hac pte que dicta est cōsequēter dicendū est de
scđa pte q̄ scđm apl'm dicūtur obsecrationes. Hec ps
dicitur qñqꝫ secretū ꝛ hoc ideo qꝛ in secreto dicitur. Ali
quando canō esse dicit. qꝛ ibi sunt mixta verba a sanct
patribus instituta. Aliquādo dicit sacrificium pro sui pte dignio
ri. sacerdos incipiens Te igitur debet se inclinare ante altare sig
nificans ꝙ petrus inclinauit se dum pspexit in monumento. et sic
inclinatus debet incipere igitur ꝛ sic pcedenti pti continuatur tu
es sanctus dñs. igitur clementissime pater rogamus te p ihesum
christum filium tuū dñm nostrum ꝛc. vt benedicas hec dona hec
munera hec sancta sacrificia illibata. Dicūtur eīn dona qꝛ dantur

UVA. BHSC. IyR_241_4

a superiori iacobi .ij. Omne datum optimū ꝛc. Munera dicuntur q꞉ offeruntur ab inferiori vel mittunt nobis. sacrificia dicuntur q꞉ pro peccatis nostris offeruntur.

Sunt aūt tres cruces super tria verba ꝛ hoc multis de causis. prima est i reuerentiā trinitatis cuiꝰ potētia fit cōuersio panis ꝛ vini. scd'a in figura triplicis vnionis i acceptōne saluatoris Tertia in memoriā trine crucifixionis pma fuit in volūtate ꝑsequētiū de qua math. xxij. Colligerūt pōtifices ꝛc. scd'a fuit in voce clamantiū de qua Math. xxv. Et illi magis clamabāt crucifige eū ꝛc. Tertia fuit in crucifixione manuū ꝛ pedū de qua Luc. ij. Crucifixerūt eum sacrificia illibata. i. incorrupta nō q꞉ substantia panis ꝛ vini nō possit corrumpi. sed q꞉ corpꝰ ꝛ sanguis filij dei nō possit corrumpi ita ꝙ substantia panis ꝛ vini virtute verborꝫ transmutatur in carnem ꝛ sanguinem xp̄i. vū ps. Non dabis sanctū tuū videre corruptionē. Terminatur autē hec pars canonis ꝛ incipit secunda in primis ita oratur scd'm apostolū ad Titum ij. scꝫ pro his qui in sublimi sunt positi. Oratur autem ꝛ pro principe spirituali ꝛ terreno. Spiritualis habet gladium veri verbi dei ad repellendos hereticos. Terrenus habet gladiū ferri ad feriendum contumaces. De his duobus dicitur. Luce. xxij. Ecce gladij duo hic sunt.

Sequitur tertia ps hec scꝫ. Memento famulorū tuorū ꝛc. in qua oratur pro viuis. in qua oratōne debet orationi attēdi ꝑordinē caritatis. prio ꝓo orat sacerdos ꝑ pꝑe ꝛ m̄re scd'o ꝓ parētibus sp̄ualibꝰ tertio ꝓ seipso ꝛ pro amicis suis viuis nomiatim. quarto quidem pro astantibus. quinto autem pro omni populo christiano. Nec nimis orare debet ne generet scandalum in plebe. quia dicitur Math. xviij. Ve homini illi per quem scandaluꝫ venit. Nec nimis cito debet percurrere quia non debet offerri sine sale id ē sine discretione ꝛ deuotione. hec sūt verba scoti questione penultima quolibetoꝝ arti. ij quasi circa finē de modo quem debet obseruare sacerdos in memento sue misse tā pro viuis ꝙ̄ pro defunctis. Digneris domine oblationem istam specialiter acceptare pro illis quibus nosti me specialiter teneri offerre et in eo gradu in quo nosti me teneri pro eis. E

UVA. BHSC. IyR_241_4

si in speciali tenetur ad aliquem vel ad aliquos: tutius est ꝙ sub cō ditione oret si tibi placet domine

Equitur quarta pars scꝫ Communicantes in qua fit memoria sanctorum apostolorum ⁊ martirum ⁊ solum istorum. quia cuꝫ hoc sacr̄m sit sacramentū amoris in hui⁹ sacramenti ministerio debet fieri solum memoria de illis in quibus apparuit signū veri amoris in aplis aūt apparuit p̄ obiectionē temporalium in martiribus per corpoꝝ tormenta de primo Math. xix. Ecce nos relinq̄mus omnia de scd̄o dr̄. Sapientie. iij. Et si coram hominibus tormenta passi sunt ⁊c. Terminatur aūt hec pars p̄ dn̄m nostrū sicut em̄ per filium oīa facta sunt ita per ipsum omnia habent esse reparata. Et terminādo nō debet dici amē s̄m quosdam sacro misterio assistens respondet amen

Equitur pars scꝫ hanc ablationem acceptabilem benedictam ⁊c. benedictam dicit q2 a deo spiritualiter benedicitur in virtute partus fructus virginis marie. item per istam hostiam benedictionem celestē assequit̄. Rationabilem dicit q2 in illa acceptamur deo Fiunt aūt quinq3 cruces. Prima super benedictā. Secunda super ascriptam Tertia super ratam. Quarta super corpus. Quinta super sanguinē. Tres prime sunt communes pani calici quarta appropriatur pani. quinta calici. Tres prime significant tres dies quibus dominus predicauit post dominicam in ramis palmarum vel triduum quo christ⁹ sepultus quieuit vel tria loca corporis in quibus xp̄us passus est scilꝫ manus. pedes ⁊ latus: due vero sequentes significant ꝙ christ⁹ passus est in corpore et anima vel hec fiunt in signuꝫ ꝙ xp̄s habuit quinq3 vulnera

Osthec incipit tertia pars ibi. Qui pridie ⁊c. In qua sunt multa notabilia ⁊ diligenter attendenda. Primū est quia dicit. Quia pridie anteꝙ pateretur Eiusmoda sacramenti corporis ⁊ sanguinis dominici die cene p⁹ comestionem agni paschalis fuit in signuꝫ ꝙ sacramenta legalia vmbra erant hec autē veritas ⁊ aduenīēte veritate debent cessare vmbre. Itē hoc sacr̄m institutū fuit cū xp̄s ad passionē voluit ire vt mentes apostoloꝝ firmi⁹ informaret ⁊ vt causa vltimo audita me

UVA. BHSC. IyR_241_4

tius memorie commendaretur. Secunduz notabile est quod dicit Accepit panem ꝛ tradidit eis sacramentū corporis sub specie panis ꝛ vini nō sub specie agni, ne iudaisare videamur de more legali agnum offerentes Tertium notabile est quod dicit, eleuatis oculos in celuz Per hoc enim ꝙ christus in celū leuauit oculos nobis insinuauit se habere a patre quicquid habet ꝛ ꝙ in principio operꝝ nostrorum debemus oculos mentis diligere ad dominū tanꝙ ad actorem omniū bonorū operum. Quartum notabile est quod dicit Gratias agens deo patri qui ipsum incarnari misit ꝛ qui per ipsuz mundum redimit, ꝛ qui per ipsum mortē nostram ꝛ causaz mortis destruxit. Quintum notabile est quod dicit, Benedixit, benedixit enim benedictione celesti ꝛ virtute verbi, quia conuertitur panis in substantiā corpis christi ꝛ vinū in sanguinē v̄tute x̄bi. Sextū notabile est quod dicit Fregit quia sic cōfectio virtute istorū verboꝝ Hoc est enim corpus meum, prius est panis fractio ꝙ conuersio. ergo dominus prius fregit ꝙ consecrauit, sed ecclesia prius cōsecrat ꝙ frangat, ergo aliter facit quaz xp̄us, in hoc ergo delinquit quod absit. Alij dicunt ꝙ benedixit prius et fregit postea dicendo hec verba. Hoc est corpus meum, ꝛ tunc fregit illud et ita pri⁹ fuit fractio ꝙ conuersio, ꝛ sic obuiatur ergo ecclesia delinquit, sed dicendum est ecclesia non delinquit, quia christus post benedictionem ꝛ conuersionem fregit licet ordo verborū aliter sonet. Septimum notabile est ꝙ dicit, Accipite ꝛ mā̄ducate in quo figurat duplex manducatio scilꝫ sacramentalis ꝛ spiritualis in sacramentali percipimus corpus christi, in spirituali vero incorporamur mistico corpori xp̄i qd̄ est ecclesia sacramentalis comestio est bonorum et malorū spiritualis est tantum bonoꝝ, Prima nō proficit scd̄m quod dicit ap̄lus ad Cor. xi. Qui manducat indigne corpus meū et sanguinem bibit iudicium sibi manducat ꝛ bibit ille autem indigne recipit qui sacramentaliter, ꝛ non spiritualiter recipit. Sacramentalis mā̄ducatio est significata per hoc quod dicit manducate spiritualis per hoc quod dicit accipite hoc est enim corp⁹ meum ꝛ quicq̄d demōstratur per hoc pronomen hoc aut est corp⁹ aut panis nō panis qꝛ sic false diceret hoc est corpus meū. Itē nō corp⁹ qꝛ nō sunt adhuc v̄ba dicta v̄tute quoꝝ fit trā̄slatio Solutio quidaz dicūt ꝙ q̄b⁹ fuit magr̄. petr⁹ mā̄ducator siue comestor ꝙ q̄n totū

UVA. BHSC. IyR_241_4

dictum est totū factū totū dico hoc est corp⁹ meum ꝛ pōt poni tale exemplū. qui dicit littus per se. solum littus intēdit ꝛ qui dicit arator arare intendit sed qui dicit litt⁹ aratur alium sensum intendit. scꝫ opus perficitur. A simili qui dicit hoc est nō fit trāsmutatio similiter qui dicit corpus per se adhuc nō fit trāsmutatio sed qui dicit totū insimul scꝫ hoc est enī corpus meū tūc fit trāsmutatio Dico tamē q: aliud est nomē vel verbū ꝛ aliud est esse dictū sicut dicit aristotiles in secundo topicoꝝ ꝙ aliud est significare ꝛ aliud est dicere hoc nomen homo significat hominem dicere aut consignificare id est cū alio significare. Unde dictio est in ꝓtum dr̄ aliq̄d de aliquo vel cum alio vnde dictio est ꝑfecta constructionum ordinatio vnde cum illud ꝓnomē ponit̄ per se nō est ꝓprie oratio. sed est compositio in oratōne vn̄ nō oportet querere demōstrationē hui⁹ pronominis vt ꝓnomē sed vt dictio. Unde cū in pronūciatione huius ꝓnominis hoc sit panis tn̄ nihilomin⁹ demōstrat illud quod tota oratio facit scꝫ verum corpus xp̄i quod ibi est qn̄ tota oratio dicta est sic ergo quādo totuꝫ dicum est factū est. id ē corpus christi verū est. ꝛ ibi sub specie panis ꝛ vini totus xp̄s est. sed corpus christi ibi est per conuersionem sanguis per cōuersionē anima per cōiunctionem deitas per vnionem sed deitas in ꝑsona em̄ patris ibi nō est nec ꝑsona spūssancti q: nō sunt vnite hūane nature cui⁹ vnionis ratione dicit̄ ibi esse deitas sola em̄ ꝑsona filij vniuit hūanaꝫ naturam vnde ꝑsona filij ibi est Deitas autem ibi est tota integra et perfecta per essentiam potentiam. nō per presentiā sicut in omni creatura tamē nō sunt ibi sub sacramento ꝛ rōne sacramenti pater ꝛ spiritussanct⁹ in persona. sed sola persona filij ratione ꝑdicta Sequitur. Simili modo ꝛc̄. in qua clausula sunt multa notabilia eodem modo quo in primo. Dicit̄ autem in eadeꝫ clausula. hic ē. em̄ calix sanguinis mei virtute quoruꝫ verborum fit conuersio vini in sanguineum christi in calice sub specie vini sed sanguis per cōuersionem corpus per cōuersionem anima per cōiunctionem deitas per vnionem. Sed queritur si sit sacramentū si nō opponat̄ vinuꝫ Ad quod dicenduꝫ est ꝙ sic sed nō plenū sacramentū quia sub specie panis est sacramentū corporis tantum. sed si aliquis obmitteret vinum scienter ad inducendū forte heresim nō esse sacramētū Si autem aliquis per obliuionem vel negligentiā omiserit vinuꝫ

UVA. BHSC. IyR_241_4

debet recipere a simili modo ꝛ prius ponere vinū. Dicunt tamē aliqui φ minus malum scandalum. Nam si vinum nō opponatur in quo intelligitur veritas nō potest vere dici hoc sacramētum cō mixtio corporis ꝛ sanguinis ꝛc. Sed si non opponatur aqua nō iō est minus sacramentū. sed illi qui eam dimittūt per obliuionē peccant venialiter. qui per negligētiam mortaliter ꝛ graue est ad corrigendū. sequitur noui ꝛ eterni testamēti quia ex effusione sanguinis xpi testamentū accipim⁹ eterne hereditatis. De hoc testamento dicitur Luc. xxij. Dispono vobis regnū sicut disposuit mihi pater vt edatis ꝛ bibatis super mēsam meā in regno meo sequit᷑ misterium fidei quia sine fide nō fit hoc sacramentum qꝛ sine fide nō potest alipuis plene intelligere hoc sacramentū. sequitur quotienscūqꝫ feceritis in mei memoriam facietis id ē in memoriam mee passionis ꝛ mortis. Vnde pau. ad. Cor. x. Quotienscunqꝫ corpus christi manducaueritis ꝛ sanguinem eius biberitis mortē domini annunciabitis Notandum est φ illa crux que fit super panem cum dicitur. Benedixit fregit significat φ xp̄s passus est in anima. vnde totus passus est secundum animam et corpus vt totum hominem redimeret.

Sequitur septima pars Vnde ꝛ memores in cuius principio dicitur beate passionis Et debet sacerdos man⁹ extēdere ad modū crucis ꝛ sequit᷑ necnō ab iferis resurrectionis ꝛ tunc debet illas parum erigere i signum φ christus inuictus leo resurrexit a mortuis. sequitur tertium sed et in celis gloriose ascensionis. ꝛ debet tunc illas erigere in signum φ dominus ꝛ homo ascendit in celos ꝛ sedet ad dexteram dei patris sequitur hostiam sanctam hostiam puram hostiam immaculatam. panem sanctum vite eterne ꝛ calicem salutis perpetue Dicitur autem christus hostia pura quia cōcept⁹ est sine peccato dicitur autem panis vite eterne quia ꝛ refectio angelorū calix salutis perpetue quia christus refectio est vl' affectio hominū pōt aūt aliter exponi vt dicat᷑ hostia pura quia christus ablatus est vt nos liberaret de feditate originalis peccati hostia sancta quia vulneratus est vt perficeret sacramenta q̄bus sanctificatur ecclesia hostia immaculata quia mortuus est vt nos liberaret a morte eterna. Panis vite eterne quia est nostrum viaticum quasi via calix salu-

UVA. BHSC. IyR_241_4

tis perpetue quia est refectio inebrians satriam. Fiunt autē quinque cruces super ostiam. tres prime debent super vtramque speciem fieri. quarta super speciem panis quinta super speciē vini. Quinta aūt fiunt cruces in summa quia quinque fuerūt effusiones sanguinis xpi. Prima fuit in circūcisione. Luce scdo. secunda in sudore Luce duodecimo. Tertia in flagellatione Quarta in crucifixione Quinta in lateris lanceatione.

Equitur octaua ps scz supra quaz propicio rc. Et sunt in ista parte due clausule. In prima sunt duo notabilia q̃ ibi nominantur tres partes veteres testamenti scilz abel abraam melchisedech. in quibus sacramentuz altaris prefiguratur In secunda clausula dicitur per manus angeli in sublime altare tuū in cōspectu diuine maiestatis tue. Et exponitur verbum istud tripliciter. Primo sic. Omnipotens iube hoc panē trāsmutari in sublime altare tuū id ē in corpus r sanguinem filij tui q̃a corpus dctm̄ est altare secūdum illud. Altare de terra facietis mihi. Sequitur per manus angeli tui. id ē per operationem filij qui dictus est angelus ysaie. Magni consilij angelus secundum litteram. Secūda expositio est talis iube hoc. i. corpus christi misticū per id est per ecclesiam militantem preferri r associari in sublime altare id ē in ecclesia triumphante que dicitur secundum illud. Leuitici ignis in altari meo semp ardebit feruore caritatis in ecclesia triūphāti et hoc p man9 angeli tui. i. per operationē r virtutem filij tui Tertio expositio est talis O tu deus hec vota r orationes iube perferri. id ē presentari in sublime altare tuū id ē in presentia curie celestis r in conspectu diuine maiestatis tue r per manus angeli tui angeli enim vota nostra offerūt deo vnde. Thobie. xij. dicit raphael ad thobiam. Cum orares obtuli orōnem tuam domino in fine autem dicitur. corpus et sanguis. et fit vna crux super corp9. et alia super sanguinem. Prima significat martirium christi. secunda significat martirium sanctorum

Equitur nona pars id est. Memētō in qua oratur pro defūctis r in eodem ordine orandum est in hoc memēto sicut in alio in hoc oratur pro defunctis in alio pro viuis. Sed notandum q̃ triplex est locus refrigerij lucis et pacis. locus enim paradisi dicitur locus refrigerij propter ar-

UVA. BHSC. IyR_241_4

dorem ignis inferni et purgatorij. vnde psal. Transiuimus per ignem et aquam Dicitur locus lucis contra tenebras inferni de quibus math. xxij. Mitte eum in tenebras exteriores. Locus pacis dicitur propter tranquillitatem mentis que est ibi contra vermem conscientie eorum qui non erunt vnde in ysa. dicitur vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur

Sequitur decima pars misse. Nobis quoque peccatoribus et debet sacerdos tangere pectus suum semel cum dicit hec verba secundum quosdam quod christus semel pro peccatis nostris mortuus est ad Ro. viij. secundum alios ter quia contingit peccare ore corde et opere cum autem dicit hec verba sacerdos exaltat paululum vocem suam in altum in quo notatur confessio latronis de quo Luce xxiij. Memento mei domine etc. In hac clausula petit sacerdos societatem sanctorum quos enumerat. quia sacerdos legalis nomina filiorum israel habebat scripta sicut dicitur in exodo xxx.

Sequitur vndecima pars huius scilicet hec Per omnia in qua sunt multa notabilia. Primum notabile est quod dicit per omnia in quo notatur quod omnia per filium causata sunt. Johan. i. Omnia per ipsum facta sunt. secundum est quod dicit sanctificata in quo notatur quod quicunque sanctificatur per gratiam xpi sanctificatur de cuius plenitudine omnes accepimus. iohan. xvi. Pater sanctifica eos in veritate. i. in filio. Tertium est quod dicit viuificas in quo notatur quod quicunque viuificatur per filium viuificatur. iohan. xiiij. Ego sum via veritatis et vita. Quartum est quod dicit benedicis per quod insinuatur quod benedictio celestis datur nobis per benedictum fructum virginis. Fiunt autem tres cruces que significant fidem centurionis qui in morte xpi scilicet christum deum et hominem confessus est dicit. Math. xxvij. vere filius dei erat iste Debent autem fieri iste cruces super vtramque speciem panis et vini. Sequitur et prestas nobis et discooperitur calix in quo significatur quod operta sunt nobis que prius erant clausa et in lege. Sequitur per ipsum et in ipso tibi deo patri omnipotenti in vnitate spiritussancti omnis honor et gloria. Fiunt tamen quattuor cruces. Prima super ipsum. secunda super cum ipso. tertia super in ipso. et quarta super in vnitate spiritussancti omnis honor et gloria. Hee autem fiunt di-

UVA. BHSC. IyR_241_4

scoperto calice. ⁊ tenet sacerdos calicē cū sinistra manu et accipit hostiam cū dextra ⁊ primo facit signū crucis exterius super calicem Secundo cum hostia sup calicem. tertio interius. quarto facit crucem ante calicem cum hostia Prima significat q̄ deꝰ est extra oia non exclusus. secunda q̄ super omnia est non elatus. tertia q̄ deus est infra oia nō inclusus. quarta q̄ deus est infra omnia nō depssus

Sequitur duodecima pars que incipit. Oremꝰ ⁊ hꝫ in se quinq̄ clausulas. Prima clausula est Oremꝰ. Secūda. Pater noster qui es. tertia. Libera nos quesumus domine. quarta. Pax dñi. quinta Hac sacrosancta cōmixtio. In prima orat ⁊ ostendit nos sacerdos ministros ad orandum. in secunda ostendit nobis quis orādus ⁊ quid orandū. Quis orandus pater nr̄ qui es in celis. secundū quod dr̄ iacob. i. Omne datum optimū et omne donum perfectum ⁊c. Quid orandū septē petitiones que sunt ibi. ⁊ dicunt̄ secundū apostolum esse septē postulationes Tres ptīe ptinēt ad vitā eternā. ⁊ iō sacerdos eleuato calice dicit eas. Alie quattuor ptinent ad vitam presentem. ⁊ ideo deposito calice sacerdos dicit eas. Expositiones huius orationis alibi scripsimus q̄ autem ista oratio dicitur alte voce significat q̄ rex celorum in noua lege publice ⁊ sine velamine predicauit. Sequitur tertia clausula scꝫ. Libera nos ⁊c. que dr̄ sub silentio in signū q̄ christus interdum scꝫ in triduo siluit a pdicatione. Sꝫ hic notatur q̄ duo fiūt de patena et faciunt illa dyaconus et subdyaconus que sunt notabilia. qꝛ dyaconus tradit eam subdiacono et significat q̄ christus contulit discipulis suis ptātem predicandi regnuꝫ dei q̄ autem in quibusdā locis patena tenetur discooperta significat q̄ sacerdos orat pro eternis que p predicationem christi nobis reuelantur. Per patenam autem que rotunda significatur eternitas que caret principio ⁊ fine q̄ i qbusdā ecclesijs tenetur cooperta significat q̄ sacerdos per orationeꝫ orat in fide ecclesie ⁊ q̄ orat p vniuersali ecclesia q̄ autem sacerdos manus a dyacono sustententur cum dicit̄. pñr significat q̄ vrr aarō sustētabant manus moysi oratis pro. Ismaele quādo pugnabat cōtra amalech. Exo. xvij. qꝫ autem dyaconus iuuat sacerdotem deponens calicem in altare significat q̄ ioseph ⁊ nicodemus deposuerunt corpus. christi et posue

UVA. BHSC. IyR_241_4

runt illud in monumento. Johannis. xx. quod autem dyaconus tunc osculatur dextrum humerum sacerdotis signat quod debet esse parti ceps laboris ut sit eterne retributionis particeps quod autem in qui-busdam locis puer qui stat vestitus habens capam extransuerso significat quod caput conuersum est in caudam et iudei qui expectant messiam cum iam venerit. Cum autem sacerdos dicit Libera nos etc. tradit patenam subdyaconus dyacono et dyaconus sacerdoti et osculatur eum in dextro humero per quod significat quod ipse vult esse socius in passione et in regno secundum quod dicit apostolus si compatimur conregnabimus quod sacerdos signat se cum patena et postea deosculatur ipsam significat quod per passionem filij re-consiliemur deo patri et erimus heredes regni celestis. Iterum pa-tena seorsum posita significat lapidem a sepulcro commotum. In fine clausule huius dicit sacerdos Per dominum nostrum etc. et facit tres partes de hostia. vnam ponit in calice et duas comedit. Vel se-cundum romanam ecclesiam vnam comedit et aliam ponit in calice tertiam vero reseruat usque in finem misse Frangitur autem hostia in tres partes. Primo in memoriam trinitatis secundo in memoriam tri-plicis status christi Primo mortalis cum hostibus manens. secundo mor-tuus in sepulcro iacens tertio immortalis in celo existens. Tertio frangitur hostia in tres partes in signum vel memoriam quod christus passus fuit in triplici parte scilicet in manibus. pedibus. et latere. Quar-to frangitur hostia in tres partes in signum quod tres sunt partes cor-poris mistici. Una pars est in celo. et dicitur ecclesia triumphans secunda in terra et hec pars dicitur ecclesia militans tertia est in purgatorio et hec dicitur purgans. et hec tres partes possent habe-ri per hos versus. Tres sunt ecclesie partes pars prima laborat in parte terris iam fouet altaque Partem quam restat expurgens de coquit ignis Excoctaque patet transitus ad requiem Uiso qualiter tres partes sunt de hostia. nunc videndum est quid vtraque pars si-gnificet. Prima que ponitur in calice. Significat quod christus tran-sijt de virgine maria pars comesta significat omnes fideles. Pars reseruata significat omnes mortuos. Hoc modo exponit Galasi-us papa. Alio modo pars posita in calice significat ecclesiam mi-litantem pars comesta significat ecclesiam trium

UVA. BHSC. IyR_241_4

phantem. pars reseruata vsq; ad finem misse. secundum antiquā morem significat eos qui sunt in purgatorio. vnde versus. Frangitur in tres partes hostia. tincta beatos Pars sicca notat viuos seruata sepultos. item notandum est q sub qualibet parte est xps totus verus deus et verus homo. sicut si frangatur speculū in qualibet pte ipsius resultaret imago respicietis. ite in diuersis locis sic pz de voce et si aliqs loqret mltis vox vna ē tn a mltis pcipit et simul

Equitur quarta clausula scilz. Pax domini sit quaz cū dicit sacerdos facit tres cruces cū parte hostie q postea debet ponere in calice. Tres prime significant q christus resurgens a mortuis dixit discipulis suis pax vobis. iohan. xx. dicit ergo sacerdos pax domini id ē in presenti. et pax eternitatis in futuro. Chorus respondet. Et cum spiritu tuo triplex pax scz pax pectoris. pax temporis. et pax eternitatis et tunc incipit. Agnus dei in quo notatur q christus ad tria venit. primo vt liberaret nos a miseria culpe. secundo vt nos redimeret a miseria pene. tertio vt nobis daret de plenitudine gratie sue. Qtum ad duo. prima dicit bis miserere nobis Qtum ad tertium dicitur dona nobis pacē Item dicitur ter Agnus dei. primo q cognouit patrem obediendo ei. vnde apostolus ad Ephesios secundo Factus est obediens. vsq; ad mortez dicitur cum ab agnoscendo. secundo dicitur Agnus dei quia agnouit matrem suam eius crucem habēdo vnde iohan. xx. Ecce mater tua. tertio dr. Agnus dei quia pro pietate sua factus est nobis hostia. Agnus cum dicitur ab agno grece quod est puer latine

Equitur quinta clausula huius scilicet. Sacrosancta commixtio quam cum dicit sacerdos ponit partem hostie cū facit tres cruces in calice et facit sacerdos hanc commixtionem ad significandum q corpus christi nō fuit sine sanguie vel sanguis sine corpore. sz vnā facit ad designādum sacramentum conficitur ex specie panis et vini. per quod muniit q christus vltra iam non moriturus Facta commixtione et finita oratione assumit pacem a corpore domini et dat dyacono. et hoc fit in signū q pax spūalis data ē a christo hūano generi dyaconus dat pacem aliis. et alij inter se in signum q omnes debent habere pacem et maxime filij ecclesie. per hanc rationez potest haberi ra-

UVA. BHSC. IyR_241_4

tio quare nō datur pax in missa pro defunctis qꝛ defuncti nō indi-
gent tēporali pace siue corpali sanitate

Sequitur pceptio corpis ꝛ sanguis dñi nostri iesu christi. An-
te corpis ꝛ sanguinis pceptiōem dꝫ dicere sacerdos orōnes
a sanctis patribꝰ institutas. Prio dirigit ad patrē que incipit Do
mine ihesu. Alia ad spm̄sanctū. s. Assit nobꝰ q̄sumꝰ dñe. vl' Ueni scti
spūs Post hoc dꝫ sacerdos meditari de incarnatiōe xpi ꝛ passiōe
et ꝟtute huiꝰ sacri. Et sic cū maiori deuotōe ꝛ tiore dꝫ pcipe corpꝰ
xpi ꝛ pcepto corpe xpi dicat sacerdos istā orōnez Corpꝰ ꝛ sanguis
dñi nri iesu xpi custodiat me. Post pceptiōez corpis ꝛ sanguis su-
mat de vino semel vl' bis pro vt cōsueuit. vl' si aliqs debeat celebra
re iterū illa die post perceptōem corpis ꝛ sanguinis nil sumat de vi
no in pria missa. qꝛ corpꝰ christi exigit stomacū ieiuniū ꝛ sic nō fert
ieiunium. vñ ꝟsus. Ante sumēda nō ē ablutio vini. Hac iterum luce
si celebrare velis. Post hoc dicat cōmunio q̄ sic appellat vt cōmu
nicemꝰ ꝛc. Uel dr̄ cōmūnio qꝛ in pmitiua eccl'ia ppls cōmunicabat
qualibꝫ die Sꝫ pter pctm̄ circūstans nos statutū fuit vt cōmuni-
caremꝰ ter in anno solū. s. in pascha in penthecoste. ꝛ in natiuitate
dñi mō precipit oībꝰ ad minꝰ sumere in pascha. Et notādū ꝙ pro
cōmuniōe que solebat fieri quolibet die daf pax quotidie. Itē pro
cōmunione que solebat fieri diebꝰ dñicis daf panis bñdictꝰ. His
expectis videndū ē de q̄rta parte misse que dicta est superiꝰ gratiaꝝ
actiones In hac pte reddit sacerdos ad dextrū cornu altaris insi-
gniū ꝙ iudei in fine mūdi cōuertant. postea dicit collectas iuxta nu
meꝝ secretoꝝ Collecta aūt quā dicit sacerdos in fine misse signat
ꝙ subsequēs ē nobis necessaria sicut pcedens. Et illa vltima signi
ficat ꝙ aduocatū habemꝰ apō patrē. Et nota ꝙ sacerdos quinqui-
es ꝟtit se ad populū in signū ꝙ christꝰ in die resurrectōis quinqꝫ vi
cibus appuit discipulis suis ꝛ marie magdalene. Itē duobꝰ disci-
pulis euntibꝰ in Emaus. Mulieribꝰ reuertentibꝰ de monumēto
que tenuerūt pedes eius. ꝛ vltimo vndeci discipulis cōgregatis in
iherusalem. Alibi ꝟo quinqꝫ vicibꝰ tantū legit eisdē appuit infra
suā ascensionē. Item ad mare tyberiadis petro ꝛ filijs zebedei. et
alijs mulieribꝰ His dictis dicit sacerdos vel dyaconus Bñdica
mus dño inuitans pplm ad grām actōnes. qꝛ post oīa debemꝰ hu
miliari deo in diebꝰ festiuis dr̄. Ite missa est. i. ite ad ppria. missa

UVA. BHSC. IyR_241_4

est ꝯsūmata. Ite ite missa ē sumit̃ a veteri lege vbi ppl'us israeliti-
cus licētiat' a rege cito reuerti ꝯsueuit ad ꝑpria. Ite ite missa ē. S.
xps. i missa ꝑ defūctis dr: Requiescant i pace. ꝛ optat̃ eis requies eter
nā ut dicit psal. Septies i die laudē dixi tibi. ꝑpter qđ eccl'ia ꝯsti
tuit septē horas dicēdas ad laudes. Primā. tertiā. sextā. nonā. ve-
speras. cōpletoriū ꝛ matutinas. Matutinale officiū ꝑpter carnē do
mādā ꝛ ꝑ psalterio legēdo a sctis prib' institutū ē. q: sicut dr eccle.
xxxj. Uigilia oculoꝝ tabescit carnes. Laudes ad tēptatiōes diabo
li repellēdas. vñ isa y. xxvi. Exꝑgiscimini ꝛ laudate q habitatis i pul-
uere. Itē ad coronā glie obtinendā iuxta illud. Nō sit vob vanū sur
gere añ lucē. q: ꝓmisit dñs coronā vigilātib' primā dicim'. q: tunc
osculat' fuit dñs a iuda. Tertiā q: tūc linguis iudeoꝝ morti fuit ad-
iudicat'. itē in hora tertia spūssanct' ad aplos descēdit. vñ cantat
ecclesia. Dū hora cūctis tertia. Sextā dr q: tūc fuit crucifixus. No
nā dicim' q: tūc emisit spm. Uespas q: tūc dñs depositus fuit de
cruce. Cōpletoriū q: tūc positū fuit corp' xpi i sepulchro. Et notan-
dū q: ꝯtigit pctāre ore corde ꝛ ope. ideo trib' mōis diuersis icipiūt̃
hore. Matutie ꝑ Dñe labia mea. Et ꝯpletoriū ꝑ Cōuerte nos. A-
lie vero ꝑ Deus i adiutoriū. Dñe labia mea aperies ꝯtra pctm oris
dr. Deus i adiutoriū ꝯtra pctm opis. Cōuerte nos. ꝯtra pctm cor-
dis. Et q: in pctō cordis ꝛ oris ē aliqd opis. ideo ꝑ oēs horas diei dr.
Deus i adiutoriū. Monachi vo dicūt i matutinis pri'. Deus i ad-
iutoriū. ꝛ postea dñe labia mea aperies. q: sine auxilio dei nec cor
nec labia ad ei' laudē possūt aperire. Joh. xv. Sine me nihil pote-
stis facere. Nūi' significat laudē. Psalm' bonā ꝛ diuinā opatōem.
Antiphona caritatis copulā. Capitulū exhortatōem boni opis. Re-
spōsoriū bonū op'. Uersiculus fruct' boni opis. Oro misericordiā
dei significat quē precedit ꝛ sequit̃ hoiem in bonis operibus.

Finit speculum ecclesie.

Incipit speculū sacerdotū volentiū celebrare missam.

Et prio āte missā habēda sunt tria. s. intētiōis discutio gñalis ꝯtri-
tio. ꝛ pura ꝯfessio. intētiōis discutio ne ꝑpter vanā gloriā celebret
ne ꝑpter verecūdiā ne ꝑpter alicui' ꝑsone fauorē ne ꝑpter lucrū
tp̃ale ne ꝑpter ꝯsuetudinē. Gñalis ꝯtritō de omissis bōis q facere
debuit ꝛ de pctis ꝯmissis corde ꝛ ope. pura ꝯfessio notabiliū pctōꝝ
cōmuniū vel notoꝝ ꝛ ignotoꝝ. In missa sic diligēs circa locū ꝛ tabu
lā vt recipe possit vterq. Diligēs nō circa calicē ne sit frat' vel non

UVA. BHSC. IyR_241_4

prepat⁹ diligentissim⁹ circa materiā ne hostia sit corrupta. vinū acetosuz. aut desit aqua. In canone fit diligētia magna in signis vt hūiliter fiāt. Maior in vbis vt veraciter ea dicat. maxia in itentōe vt firma fide ɔsecrare itēdat. i ɔsecratōe hēat diligētiā ad ɔfitēdū corp⁹ xpi reuerētiā ad tāgēdū ⁊ deuotōez ad sumēdū. i tāgēdo corp⁹ xpi sit reuerētia magna ꝑpter ɔtinētiā tā excellētis corpis xpi. maior ꝑpter ɔtinentiā tā excellētioris aīe xpi. maxia ꝑpter ɔtinētiaz tā excellētissime diuitatꝫ xpi Quid i ɔsecrādo itēdit facere Deū ꝑ laerias colere mortē xpi mēorari totā ecclīaz adiuuare Quid ɔsecrādo itēdit ɔseq̄ augmētū dilectōis isepabilitatē vnionis accelerarōem fruitōis. Sit hūilis orō in pmo ⁊ scdo memēto ꝑ se ne tam indign⁹ mīster idigne recipiat tā dignissimū misteriū ne tā indeuotus psbiter iustissimū iudicē flectat in suū iudiciū Ne tā imūd⁹ hospes taz excellētissimū hospitē a se repellat fetore crimīnū ⁊ vt pijssim⁹ dn̄s eū ɔticipem faciat lectoꝝ sacerdotū Scd̄o ꝑ viuis vt sint ɔticipes tāti misterij auditores abiles missaꝝ beneficij ɔceptores hūiles vanitatū mūdi satisfactores stabiles ɔfect⁹ ꝓprij ⁊ sectatores vigiles diuini bn̄ficij. tertio in scd̄o memēto ꝑ defunctis vt ꝑ tā suauissimū misteriū habeāt ɔtinuū subsidiū vt per ꝓces ecclīe ⁊ fidelium habeāt suaue a pēis refrigeriū vt per h⁹ nr̄m ministeriū habeant scd̄z reditum ad sanctoꝝ ɔsortiū post missaz fiat grāꝝ actio de tanto pane suauissimo angeloꝝ creatore a creaturā recepto de tāto viatico ꝑfiguo xpī electoꝝ creatore a creatura recepto. O sacerdos corp⁹ tuū quotidie efficit sepulchrū xpi mō ex ore ꝑgredit̄ falsitas per qd̄ ingredit̄ veritas Quō oculi tui vident vanitatem qui quotidie aspiciūt veritatez Quō man⁹ tue extendūt ad illicita que tenent tenentē. oia. Quō te reples et ingurgitas vino qui debes esse plenus deo.

Versus

Cum dn̄o psalles. psallēdo tu tria serues. Dirige cor sursum. bene profer ɔspice sensuz. Constat in altari carnē de pane creari. Iste cibus est qui negat hoc reus est Tam sanctuz pign⁹ nemo sumat nisi dignus Qui capit indigne diro cruciabitur igne

Tn̄ petri blelenēsis epi bue ſꝫ iocūdissimū iecclīe speclm epigrama Quisqs ad altaris ꝑgis solēnia sacra ordo ⁊ amdeo qd̄ tibi frater opē Ecclesie legito que specl'a nūc tibi mitto Quam legeris relegas deniqꝫ docr⁹eris Misse misteria qd signēt sacra que nescis Isti ꝑperias h⁹ igit̄ repetas. Finit speculū sacerdotū

UVA. BHSC. IyR_241_4